

Poštarina plaćena u gotovu

Pojedini broj 1 dinar

Mali
ISTRANIN

GOD. XI

OŽUJAK 1940

BROJ 7

Mala pošta

Sretan Uskrs

želi svim svojim povjerenicima, pretplatnicima i čitateljima

Uredništvo

Malog Istranina

MLADIM SURADNICIMA

Od mnogih naših malih čitatelja dobivamo skoro svaki dan mnogo priča, pjesmica, zagonetaka i raznih drugih sastavaka. Svi oni žele, da se njihovi sastaveci štampaju. Priznajemo, da su mnoge stvari dosta dobre, poneki pokazuju dar zapažanja, bujnu maštu i — uzevši u obzir, da su sve to još djeca, — lijepu vještinu pera.

Mi međutim sve te stvari ne možemo štampati. Da štampamo jednom, stotine bi se drugih rastužilo, a svima nikako ne možemo udovoljiti. Osim toga moramo znati, da naš list ima točno određen pravac: da odgaja mladež u ljubavi prema rodu i domovini, a naročito prema jednom nesretnom dijelu njezinom. I u tom su smjeru pisane sve stvari u našem listu. Djeca moraju biti odgajana tako da zavole ono što je lijepo i plemenito.

Naši će mladi suradnici morati priznati, da oni za sada još nijesu pozvani da druge odgajaju. Za sada moraju oni biti odgajani od starijih i zrelijih. U naš list pišu veliki za male. A i ti veliki, koji pišu ne mogu biti istom kakvagog piskarala. U pitanju suradnika smo jako izbirljivi. Stojimo na stanovištu da ono što se djetetu pruža mora biti savršeno u svakom pogledu.

Neka nam stoga naši vrijedni, mladi prijatelji ne zamjere, što nijesmo mogli njihove mnogobrojne sastavke štampati. Neka budu uvjereni da je ovako bolje za njih i za sve ostale naše mlade čitatelje!

MALI ISTRANIN

GOD. XI

OŽUJAK ŠK. GOD. 1939,40

BR. 7

Desetgodišnjica smrti oca Istre Dra. Matka Laginje

Na 18. ožujka navršilo se je točno deset godina otkako je umro u Zagrebu Dr. Matko Laginja, koji je kroz punih 60 godina bio vođa istarskih Hrvata i učinio im svojim nesebičnim i požrtvovnim radom toliko dobra, da ga je sav hrvatski narod u Istri jednodušno prozvao ocem Istre.

Poslije rata, kada je Istra potpala pod Italiju Dr. Matko Laginja je morao poput mnogih tisuća drugih istarskih Hrvata prebjeći u Hrvatsku te je došao u Zagreb, koji ga je dočekao

kako je taj vrijedni velikan i zaslužio. Hrvatski ga je narod godine 1920. postavio za hrvatskog bana. Kad se zbog starosti povukao u mir narod ga još uvijek nije zaboravljao i sa svih su se strana domovine osobito naši istarski izbjeglice obraćali na nj za pomoć i savjet. Godine 1930. umro je skroman i siromašan, kao što je bio kroz cijeli svoj život.

Njegov sprovod prije deset godina u Zagrebu bio je veličanstven. Na desetke tisuća naroda došlo je da ga isprati na posljednji počinak. Ljudi su na ulicama plakali. Njegovi

Istrani s one strane Učke nijesu na žalost mogli doći da se poklone na grobu svog velikog oca, ali kad se je po Istri proširila vijest da je umro Laginja cijela je Istra u tišini gorko zaplakala.

Dr. Matko Laginja rodio se u Klani, malom selu nedaleko Kastva, koje je sada potpalo pod Italiju. Rodio se 10. kolovoza 1852 godine. Gimnaziju je svršio na Rijeci, a pravne nauke na sveučilištu u Zagrebu i Grazu. Osim toga učio je na trgovačkoj školi u Trstu trgovačke znanosti, koje su mu kasnije u radu na gospodarskom pridizanju hrvatskoga seljaka u Istri vrlo dobro došle.

Već kao đak istakao se javnim radom. Napisao je zbirku pjesmica i priča, a sabirao je i istarske narodne pjesme, te ih je izdao u posebnoj knjizi. Njima je dokazao, da u Istri živi hrvatski narod, koji govori istim jezikom kao i mi, koji pjeva iste pjesme kao i mi.

Općina u Kastvu još kao mladog studenta izabrala ga je za svoga tajnika i on je vrlo vješto i mudro uspio, da uredi općinu i njezine prihode tako da su mu svi općinari bili uvelike zato zahvalni.

Još prije nego što je položio doktorat već ga je narod izabrao za narodnog zastupnika u istarskom saboru. I tada poče njegov veliki narodni rad. Preselio se je u Pulu i otvorio tamo odvjetničku pisarnu, ali ne zato da narod iskorištava nego da ga pomogne riječju i djelom.

Hrvatski narod u Istri, koji sačinjavaju sami seljaci, živio je tada u veoma teškim prilikama. Građanska gospoda, koja su mu za slabih i nerodnih godina davala pozajmice tako su ga sapela u svoju mrežu, da je više bio njihov sluga nego svoj gospodar. Prezadužen i izrabljivan nije se imao kome obratiti za pomoć i za savjet.

U to je došao među narod Laginja. U njegovoj pisarni nije se radilo za novac. On je svakome pomogao, kome je samo mogao, a sam je sa svojom obitelji zbog toga često stradao, nemajući ni najpotrebnijih sredstava za život.

Kako je radila njegova pisarna najbolje će pokazati ovaj istiniti slučaj:

Jednoga dana došao je u njegovu pisarnu neki seljak iz sela Juršića. Zadužen do grla očajno je zavapio:

»Spasi me, gospodine i oče moj, ako Boga znaš! Za tri dana ide mi zemlja na dražbu radi duga!«

Laginja se daje na posao. Onoga dana nije ni jeo. Cio dan je trčkarao od jedne oblasti do druge, iz pisarne na sud, iz suda u pisarnu, slagao molbe i utoke, pisao i upućivao. Na koncu uspjelo mu je da čovjeku pribavi negdje zajam s vrlo malim kamatama i tako mu spasi djedovinu od očite propasti.

Svršivši sve, odahne i otpravi seljaka kući.

A seljak ga na polasku ponizno upita:

»Dragi oče naš, što sam ti dužan za toliki trud?«

A Laginja će: »Imaš li što?«

»Nemam, gospodine dragi, ni šolda! U kući nisam imao ničega do par jaja i te sam Vam donio. U Pulu sam došao pješice, a danas nijesam još ništa jeo. Ako ikako možete dajte mi, gospodine, koju krajcaru za vlak, da ne umrem od umora na putu.«

Laginja izvadi krunu i daje je seljaku. Te večeri ostao je Laginja bez večere, jer je to bila posljednja kruna što ju je imao.

Takav je eto bio rad Oca Istre našega Dra Matka Laginje. Kroz njegove ruke prošli su milijuni novaca, što ga je sakupljao i primao sa svih strana domovine za hrvatski narod u Istri, za hrvatske škole, za otvaranje posujilnica i gospo-

darskih zadruga, ali je on ostajao siromah, te je siromah i umro. Jer njegov je glavni životni cilj bio da pomogne hrvatskome narodu u Istri, za čija se je prava borio s Talijanima u Poreču, s Nijemcima u Beču i svagdje, gdje mu je ma tko zaprijetio.

Na stotine je hrvatskih škola otvorio, na stotine gospodarskih društava osnovao, koja su pomagala narod, na stotine čitaonica pokrenuo, gdje se je hrvatski narod naš u Istri sastajao i podučavao.

Kada su godine 1907 bili izbori sav je narod kao jedan izabrao Laginju svojim vodom. Kada je odmah iza izbora Laginja došao u Pazin na jednu narodnu skupštinu, seljaci su ga dočekali na kolodvoru, ispregnuli konje ispod njegove kočije i sami ga odvezli u grad, a onda su ga na rukama ponijeli u naš Narodni dom u Pazinu.

Godine 1918. kada je završio rat Istra koja je čekala da će biti sjedinjena s Hrvatskom potpala je pod Italiju. Sve su hrvatske škole zatvorene, sve su zadruge i gospodarska društva i čitaonice zatvorene. Hrvatski je jezik zabranjen. Hrvatske se novine i knjige ne smiju čitati, u crkvi se ne smije hrvatski ni propovijedati.

Laginja je morao prebjeći u Hrvatsku. Narod ga je hrvatski dočekao raskriljenih ruku i postavio za bana. Ali Laginja je bio tužan. Znao je da je njegov istarski narod osuđen na propast i da je sva njegova muka od šezdeset godina bila uzaludna. Obolio je od tuge. Životario je u Zagrebu nekoliko godina, dok nije u utorak dne 18. ožujka 1930 u 11 sati i po u noći, od tuge i slabosti umro.

Na 18. ožujka ove godine prošlo je 10 godina od njegove smrti. Ali uspomena na tog velikog istarskog sina ostat će u sreću svakoga istarskog Hrvata vječna.

Neka je slava ocu Istre Matku Laginji!

Ptica i zvonce

Toranj u selu
Uvis se diže;
Tanak i vitak
Pod nebo siže.

U njemu zvonce
Ciliče, zvoni,
Veselo bruji,
Slatko romoni.

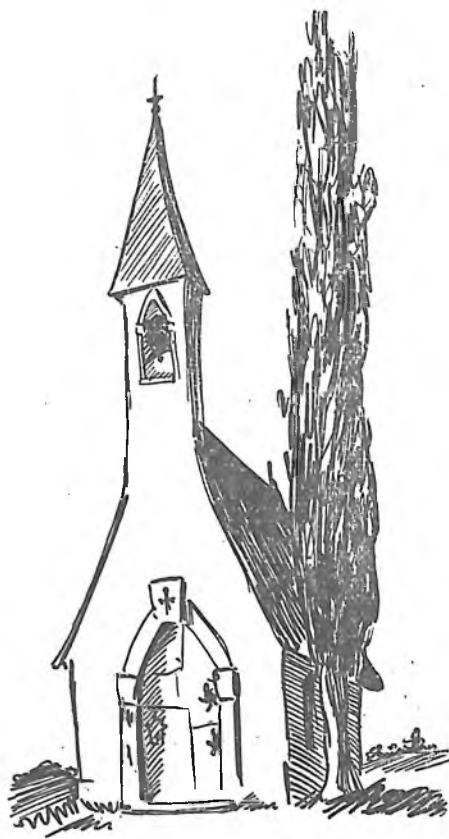
Tankog do tornja
Jablan se viti
Zelenim listom
Ponosan kiti.

U njemu ptica
Radosna pjeva:
U sitan žubor
Glasove slijeva.

U skladnoj pjesmi
Hoće i ona
Stopiti glase
Sa zvukom zvona.

Biserni glasi
Zveče i ječe,
I složna pjesma
Uzduhom teče.

Šime Fučić

Uskrsna priča

Mali je Milovan za rana izgubio majku. Ostao je sam s ocem u potleušici povrh sela sa dvije koze, nekoliko ovčica i jednom kravicom. Živjeli su kojekako, no bili su ipak zadovoljni. Da je samo još majka bila na životu njihova bi sreća bila potpuna. Ali ovako, mučili su se obojica. Milovan je pasao koze i ovčice, otac se brinuo za krmu kravi, okapao je krumpir i kukuruz, pljevio vrt, a uz to kuhao, kako je bolje znao i mogao.

U selu je živjela Milanova tetka, koja bi od vremena do vremena došla k njima, da im uredi kuću, ispeče kruh, opere rublje i obavi druge poslove u kući, a često bi Milovan sam pošao do nje, kad je trebalo da ga okrpi ili uredi prije kakvog svetka.

Približavao se Uskrs. Bila je velika subota kasno popodne. Nad krajinu spuštao se prvi sumrak. Milovan je bio sam u kući. Sjedio je kraj ognjišta, na kom je plamsala vatra pod loncem u kom se kuhala večera.

Otac Milovanov krenuo je u selo. U crkvi se slavilo uskrsnuće, pa je pošao da se pomoli Bogu, a poslije toga će kupiti kod seoskog trgovca razne potrebštine za kuću, svrnut će i k teti Anki, koja je rekla neka dođe po neke stvarce za maloga Milovana, a onda će kući.

Milovan bi bio rado pošao sam u selo, osobito u crkvu, da prisustvuje svečanom uskrsnuću, kad bruje orgulje, zvone zvona, a ljudi pjevaju zažarenih obraza, puni nekog svetog ushita. Al' eto nije mogao. Morao je ostati kod kuće, da ne bude kuća sama. Mogao bi kakav zlikovac provaliti pa ukrasti koze i ovčice, mogla bi planuti vatra, a i koješta bi se drugog moglo desiti, pa je zato netko morao biti kod kuće.

Sjedio je tako Milovan uz ognjište, čeprkao po zažarenom ugljeglju željeznim puhačem i razmišljao o sutrašnjem danu. Sjetio se je kako je prije par godina, dok mu je još dobra majčica bila živa, išao s njome u crkvu, koja je sva bila u jednom sjaju, kako su ljudi zanosno pjevali o Isusu, koji je slavno uskrsnuo i kako je majka bila lijepa i radosna.

Razmišljajući tako sjetio se je i tetke Anke, koja mu je obećala da će mu poslati lijepih šarenih jaja i sve tako razmišljajući stane kraj tople vatre dremuckati...

Najednom se sjetio, da bi bilo lijepo, kada bi otišao malo ocu ususret. Dremuckao je i hodao ili mu se bar tako činilo...

Spustio se stazicom prema selu. Išao je, išao dosta dugo, mrak se već spustio, a on još uvijek nije bio u selu. Ogleda se desno, ogleda lijevo, ali kuće tetkine nigdje nije vidio. Da nije zalutao? I već je htjeo da se vrati natrag, kad najednom spazi kraj sebe nekakvog dječaćića.

— Oho, što tu radiš, mali? — upita ga.

— Izgubio sam majku, zalutao sam ... odvedi me k majci ...
— plakao je dječaćić.

Milovan se počеше za uhom. Hm! Sam je zalutao i ne zna kako će što prije kući, a sad evo još i te neprilike. Sad bi morao da se brine i za tog sirotana, pa da mu traži majku.

U njega je bilo dobro srce.

— Hajde! — reče — daj mi ruku i podi sa mnom! Odvest ću te k tvojoj majci!

Dječaćić ga pogleda svojim velikim plavim očima ispod mekanih uvojaka. Njegov je pogled bio tako mio, da se je Milovan sav raznježio.

Koracali su tako po stazi preko trnja i kamenja.

— Znadeš li ti da je sutra Uskrs? — zapita Milovan nepoznatog dječaćića.

— Znadem! — odvrati dječak i rastuži se.

Milovan ga pogleda, a ono na bosim mu nožicama krv. Curila je iz dviju otvorenih rana.

— Jao, pa ti si se nabo na trn? — sućutno će Milovan.

— Nije to od trna nego od oštrih čavala — odgovori dječak.

— Od čavala? Pa kako bi to moglo biti od čavala, kad ovdje u šumi nema čavala? — pomisli Milovan u sebi, ali se tada sjeti, da bi to ipak moglo biti od čavala, koji su možda ispali iz potkove kakvog konja, koji je prolazio šumom.

I smilio mu se dječaćić.

— Hajde mali, nemoj hodati, popni se na moja ramena, ja ću te ponijeti. — To rekav digne dječaka na ramena i ponese ga stazom. Dječak je za čudo bio lagan kao perce. Nikakvog tereta nije Milovan osjetio, nego mu je naprotiv bilo jako ugodno pri duši. Noge su mu lagano skakutale s kamena na kamen, preko trnja i granja, a da ih uopće nije osjećao.

— Sada ćemo k mojoj tetki! reče Milovan.

— Ne, ne, ja moram k mojoj majci, moram k mojoj majci — zaplače dječak.

Milovan ga pogleda, i ima što vidjeti. Sve oko čela dječakova u obliku vijenca skupile se kapljice crvene krvi. I iz malih ručica curila mu krv.

— Ta gdje si se tako izgrebao, zaboga? — presenećeno će Milovan.

— Trnje mi je glavu izgreblo! — reče dječak, a rane na rukama su mi od čavala. Nosi me kući, nosi me mojoj majčici ...

— Ne plači, mali, ne plači, odnijet ću te! Kako bih te mogao sada ostaviti u noći sama u ovoj tamnoj šumi. Nosit ću te, pa makar do zore!

To rekavši zakorakne junački naprijed ... Nije napravio ni par koraka kad li ugleda nekakve kućice. Kakvo je to selo? mislio je u sebi. Nikad ga još nije vidio. Kuće su blještile kao da su od dragog kamenja. Prekrasni vrtovi prelijevali su se u

tisuću boja, a najraznovrsnije cvijeće šarenilo se u njima i opajalo božanskim mirisima.

Pred jednom kućom, koja je bila najljepša i koja je sva sjala od blještavila stanu.

Vrata se otvore, a na njima se ukaza jedna gospa u bjelini, ogrnuta modrim plaštem.

— Majčice, majčice, klikne dječak i ispruži ruke prema njoj.

Milovan skinе dječaka s ramena, primi ga za ruku i da će ga odvesti u kuću, kad li ima što vidjeti. Odmah kraj ove prelijepe gospođe pojavi se, sva u bjelini njegova dobra majčica...

— Majčice, — klikne sada Milovan i raširi ruke.

Njegova se majčica približi i pomiluje ga rukama po licu. Ruke su bile tako mekane, da ih je jedva osjetio. Mekanije od najfinijeg baršuna. Oči su njegove majčice blistale od sreće i ushita. Oko nje se širio i maman miris, kakvog nikada još Milovan nije osjetio.

Onaj mali siromašni dječak, koga je do sada Milovan nosio na ramenima sada je izgledao sasvim drukčije. Sav je bio okružen svijetlošću, ogrnut je bio zlatnim plaštem, a na rukama i nogama poznavale su mu se tek male svježе ranice... Njegove velike modre oči odsijevale su blagošću i milinom...

— Milovane! — začuje najednom ugodan neki glas, koji ga je zazvao.

Bio je to glas njegove dobre majke. Okrene se.

— Pokloni se gospođi majci Božjeg Djeteta. To je Majka Božja! — reče majka.

A Majka Božja mu se približi, zagrli ga i pogladi jednom rukom po kovrčavoj kosi. Milovan se sav rastapao od milja. Tako je divno bilo sve to!

— Nemoj nikada više plakati za svojom majčicom — rekla je Blažena Gospa, jer to je bila Ona. — Njoj je dobro i sretna je što zna da si ti dobar. Hvala ti, što si danas ponio moga Sina! Blažene majke, koje rađaju takovu djecu...

Milovan pogleda svoju majku. Smiješila se sva sretna s tolike hvale što ju je iskazala sama Blažena Gospa...

Dotle je Blažena Gospa govorila začuje se najednom zvonjava srebrnih nebeskih zvona, orgulje zabrujaše, a nepregledni redovi bijelih anđela stanu pjevati...

— Milovane! Zar si zaspao — začuje najednom glas svega oca.

Milovan se trgne, protrlja oči i pogleda oko sebe. Vatra na ognjištu je dogorjevala. Milovan je zadrijemao i sve je to sanjao...

— Oče! Ja sam vidio mamu. Nitko tko to nije vidio ne može si ni zamisliti, kako joj je lijepo u nebu... Tata, tata, naša je majčica sretna. Ja sam ju vidio i govorio sam s njom. I Isusa sam vidio. Nosio sam ga na svojim ramenima...

Milovan je govorio pun nekog svetog zanosa...

Njegov se otac nasmiješi i stane vaditi ispod kaputa razne zamotke:

— Eto, to ti je poslala tetka Ana. Ovo je dao trgovac; gospodin župnik je rekao neka ti odnesem ovo, a gospodin učitelj ti je poslao evo ovu knjigu. — Tako govoreći njegov je otac samo redao razne uskrсне darove...

Milovan je sav sjao od ushita. Sve ga je to veselilo. No najviše ga je veselilo to, što je tako jasno vidio svoju dobru majku, koja je u nebu u najneposrednijoj blizini Božje Majke...

E. R—ć

Zečja škola

Starac zeko, učo stari
Nataknuo naočari
Pa se jadnik grdno muči
Pisat zece da nauči

Nemirnjaci zeci mali
Uvijek skloni svakoj šali
Jedan drugog samo tuku
I za duga uha vuku.

KLOK i JOŽIĆ

Kako na ušću Konga u Fomi ne pristaju veliki transoceanski parobrodi, to su se Klok i Jožić ukreali na mali obalni brodić i odvezli se do velike Luke St. Paul de Loanda. Tu su se zadržali samo jedan dan, jer je već sutradan stigao s juga, čak iz Capetowna veliki preookeanski brod »Wellington«, koji ih je imao odvesti na sjever najprije u Englesku, a odatle u Norvešku odakle su se kanili prebaciti u Finsku.

Već kod ukreaja dočekalo ih je iznenađenje. Kapetan je izjavio, da ne preuzima nikakve odgovornosti za život putnika.

Čuo je da oceanom krstare dva njemačka ratna krstaša, koji da potapljavaju svaki enleski brod, koga zateknu na pučini.

— Hm, to baš nijesu utješljive vijesti — promrmlja Jožić. A ja sam mislio, da ćemo sada kad dodemo među kulturne ljude biti sigurniji nego li u afričkoj prašumi. Tamo vrebaju na nas divlje zvijeri i po kakav divlji crnac, a ovdje kako vidim vrebaju na nas civilizirani ljudi, s bijelim rukavicama i zlatnim epoletama na ramenu, a na koncu te zadave baš kao i onaj divljak.

To rekavši uzme majmuna i prošetala se palubom.

Rijetki putnici gledali su ih začudeno. Kakav je to par taj dječak s majmunom.

Jožić se je međutim odmah išao javiti kapetanu. Rekao mu je tko je i što je, kako je on već nekoliko godina svjetski putnik i istraživač, a majmun da je glasoviti Klok, koji ga prati i u svakoj mu je prilici pri ruci.

— Drago mi je što sam vas upoznao — rekao je kapetan, jer je i on čitao koješta o našim dvam junacima. Engleske su novine često donosile vijesti o njima i njihovim pustolovinama.

— Ja se nadam, da će nam možda vaše iskustvo dobro doći, doda kapetan, kad mu je Jožić ispričao razne svoje doživljaje, od kojih se brodskim oficirima, koji su to slušali samo kosa ježila.

Svi su gladili Kloka, donijeli su mu šećera, kolača i voća, a on se s njima igrao i zabavljao.

Nije prošlo ni tri dana vožnje, kad li najednom na brodu zazvoni alarmno zvonce. Bilo je to negdje u blizini gradića Dakara u Senegalu.

— Svi neka su spremni. Pojase za spasavanje! poviče kapetan kroz coglasalo, a na palubu istrčаше svi putnici i mornari. Mornari, osim strojara, otvarali su škrinje s pojasiima za spasavanje i u najvećoj ih žurbi dodavali putnicima.

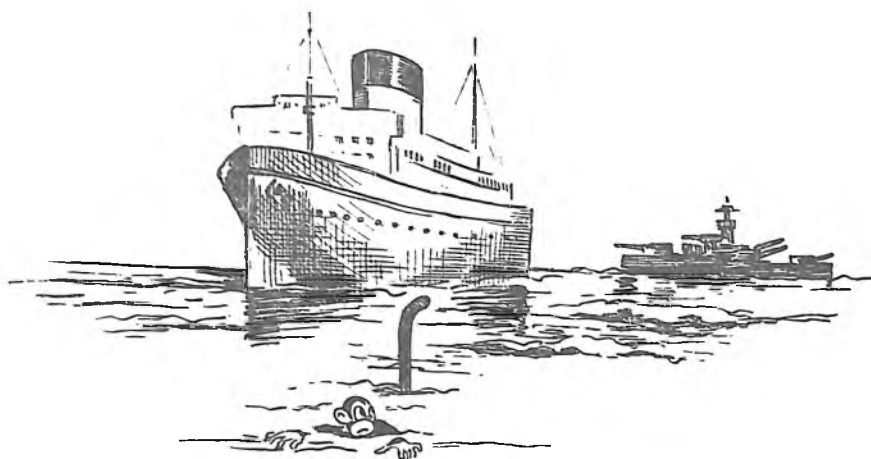
Drugi su počeli odvezivati konope kojima su bili vezani čameci za spasavanje spremni da se spuste u more.

— Njemački ratni brod je na vidiku! javljao je kapetan.

I zbilja u daljini se najprije vidio gusti dim, a zatim kao neka crnkasto siva gusjenica nekakav ratni brod.

— A nije li možda brod engleski ili francuski? upita Jožić kapetana.

— Na žalost je njemački. Potopit će nas ko miševе, — uzdahne kapetan. — Nitko se ne će spasiti, jer je do Dakara jako daleko, pa ne će nitko moći donle doplivati.

Jožić se zabrinuto povuče u stranu. Vjeran njegov Klok odmah se stisne k njemu. Što su te dvije glavice razmišljale teško bi bilo reći. Kakve su se sve smione misli rađale u njihovim glavama? Ali nešto su ipak izmudrili, kad su se najednom javili kod kapetana sa smionim prijedlogom.

— Nemojte pokazivati da se bojite, gospodine kapetane, — reče Jožić, a majmun kao da je razumio potvrdi glavom. — Ne izvješavajte bijele zastave, pokažite kao da ste tobože spremni upustiti se u borbu.

— A čime? žalosno će kapetan, kad nemam uopće nikakvog oružja do ovog malog topića, koji ne nosi ni tri kilometra.

Ništa zato! Ja sam se nečemu dosjetio, pa ako trik uspije dobro, ako ne, hvala Bogu. Plivat ćemo dok budemo mogli.

To rekavši ode s majmunom na krmu, a Klok: ljос u more!

Putnici i mornari samo su gledali.

A Klok udri plivati što je bolje mogao, pružajući pri tom svoju repinu uspravno u vis. Izgledao je kao pravi pravcati periskop kakve podmornice.

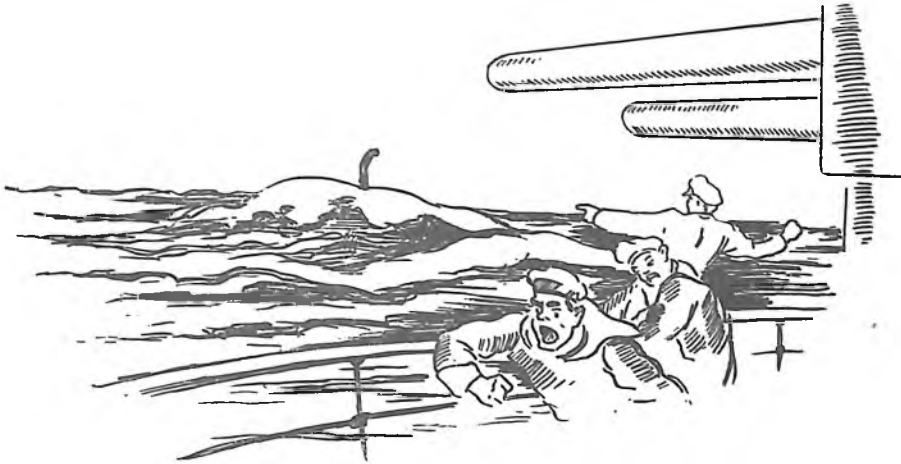
Njemački ratni brod sve se je više približavao. Istaknuo je ratni stijeg i zapištao sirenom.

Malo zatim javio se komandant ratnog broda kroz doglasalo i javio kapetanu »Wellingtona« da mu daje rok od 5 časaka, da iskreca ljude, jer da će brod biti potopljen.

— Ne prihvaćam odgovori kapetan! Upuštamo se u borbu!

To rekavši ispali iz svog topića hitac!

Zapovjednik se krstaša začudi. Odakle tom trgovačkom brodu tolika odvažnost. I još kaže: upuštamo se u borbu! kao da ih je više. Tako misleći zaokruži dogledalom po moru i ima što vidjeti: nedaleko »Wellingtona« nešto se u moru pjeni i juri punom parom prema krstašu. Što je to? Pogleda bolje, a ono nekakva crna cijev viri iz vode. Ta to je podmornica. Periskop! I što bi okom trenuo krstaš okrene pravac i bjež punom parom na protivnu stranu sve u strahu da ga podmornica ne bi torpedirala. Nije čak ni jednog hica ispali, da spasi čast. Toliko se prepao navodne podmornice, koja mu se zaista velikom brzinom približavala.

A što je to bilo, svi znamo. Klok je ispružio rep i punom parom reza valove.

Kad je krstaš nestao na obzorju, Klok se vrati na brod.

Kako su ga dočekali nije potrebno da vam kažemo. Kapetan je dao otvoriti sanduk šampanjca. Flaše su pucale, čepovi su skakali u vis, nastala je prava gozba. Putnici su okružili Kloka i ljubili ga, pitajući ga šećerom, kolačima, bananama i svakojakim najfinijim voćem. A on je pohlepno jeo, jer ga je dugo plivanje baš pošteno izmorilo.

Tako se najeo da ga je tri dana poslije toga želudac bolio.

A Jožiću su svi čestitali, što ima takova druga. Čak je kapetan rekao da će ga engleskom ministru rata predložiti na odlikovanje.

— Mene ili majmuna? pitao je Jožić.

— I jednoga i drugoga! odvrati veselo kapetan.

I tako sada Jožić i Klok čekaju svaki na svoje odlikovanje, koje ima da im pošalje gospodin Chamberlain.

Dječje novine

Strašna nesreća u istarskom ugljenokopu. U istočnoj Istri, nedaleko gradića Plomina i Labina, nalazi se seoce Krapan. U tom se kraju nalaze duboko u zemlji velike naslage ugljena. Kako u Italiji nema nigdje ugljena nego samo nešto malo na Sardiniji dala se ona na posao da što više iskopa istarskog ugljena, koji se pokazao kao dosta dobar. U tu svrhu je talijanska vlada u malom nekad selu Krapanu izgradila čitav gradić, u kom je naseljeno skoro 10.000 rudara. Ti rudari kopaju dan i noć duboko pod zemljom ugljen. Pojedini rovovi sežu u dubinu od 328 metara, a idu na sve strane kao paukova mreža. Neki krakovi mu sežu čak daleko pod morsko dno. Godišnje se iskopa u ugljenokopu preko milijun tona ugljena.

Rad u ugljenokopu bez svijetla, i bez pravog zraka veoma je naporan pa rudari ne mogu dugo izdržati pod zemljom. Zato rudari rano umiru. A osim toga nalaze se uvijek u životnoj opasnosti, jer se pod zemljom razvijaju razni plinovi, koji se mogu lako upaliti i onda je katastrofa gotova. Pod zemljom nastaju eksplozije, koje ruše zemlju, zatrpavaju rovove i ljude u njima.

Takva jedna strašna nesreća dogodila se na 28. veljače u krapanskom ugljenokopu. Toga se dana začula u dubinama zemlje strašna tutnjava. Zemlja se potresla, naslage kamenja, zemlje i ugljena stale su se rušiti, a na stotine rudara, koji

su poput krtica rovali pod zemljom zatrpano je i ugušeno. Kad su drugi rudari koji su u tom času bili vani, priskočili i pokušali spasavati svoje drugove u rovovima imali su što vidjeti: 250 njihovih drugova bili su mrtvi, a nekoliko stotina njih bili su što teže što lakše ranjeni.

Kako su sve to većinom seljaci iz raznih okolišnih mjesta, to je sva Istra zakukala, jer nema tako reći sela, koje nije izgubilo kakvog svog čovjeka. Iz same labinske općine poginula su 43 rudara.

Rat u Finskoj je završen. U utorak 12. ožujka skopljen je u Moskvi između Finske delegacije i moskovske vlade mir. Finska je prema tom ugovoru morala prepustiti Rusiji jedan dio svoje zemlje i nekoje otoke kao pomorska ratna uporišta.

Svakako je Finska ipak uspjela sačuvati svoju slobodu, makar na nešto manjem zemljištu. Kad se ima to pred očima, kao i odnos snaga između Finske, koja ima u svemu samo 3 i pol milijuna ljudi, naprama 180 milijuna koliko ima Rusija, onda se vidi da je finski narod za sva vremena sebi osvjetlao lice. Pokazao je da i najmanji narod, ako je čvrst i jedinstven, zadojen žarkom ljubavlju, ne može propasti i da može skrhati zube daleko nadmoćnijoj sili.

Italija i Engleska posljednjih su se dana nešto bile zakvačile. Engleska je naime zabranila svim državama, da bilo što morskim putem izvoze iz Njemačke odnosno uvoze u

Njemačku, jer hoće da Njemačku prisile na predaju gladu. Italija je međutim kupila u Njemačkoj ugljen, pa ga je 6 velikih talijanskih parobroda ukrcalo i htjelo odvesti. Engleski ratni brodovi su pak talijanske brodove zaustavili, ugljen im zaplijenili i odvezli ga u Englesku. Italija je nato protestirala i iz-

gledalo je da bi moglo doći do sukoba. Međutim se je sve u zadnji čas na miran način riješilo. Englezi su brodove pustili, a Italija će u buduću ugljen kupovati u Engleskoj. Što bude kupovala u Njemačkoj uvažat će kopnenim putem preko Švicarske ili Jugoslavije.

Iz stranih zemalja

Jubilej japanske vladarske kuće. U veljači ove godine proslavila je japanska vladarska kuća značajnu obljetnicu. U tom mjesecu navršilo se ravnih 2000 godina otkako je današnja japanska dinastija zasjela na japansko prijestolje. To je bilo godine 660. prije rođenja Isusovog, a prvi car bio je Džimmu. Današnji japanski car Hirohito je njegov 124. nasljednik. Niti jedna druga vladarska kuća na svijetu ne može se pohvaliti da tako dugo vlada jednim narodom.

Golemu sipu su uhvatili ribari u Švedskoj u fjordu Vikibestadu. Sipa je, kako znamo, morski mekušac, neka vrst polipa s krakovima, a vrlo je dobra za jelo. Ova, što su je uhvatili u Švedskoj težila je ništa manje nego 200 kg, izgledala je kao ogromna bačva, a pojedini njezini krakovi dugački su preko 8 m.

Zdravlje

Jakost kose. Jedna ljudska vlas može nositi težinu od 60 do 70 grama. Čovjek ima otprilike 80.000 vlasi na glavi. Znači da bi njegova kosa mogla podnijeti težinu od 4800 kg.

Dobar nos čuvar zdravlja. Pokusi su dokazali da čovječji nos može zadržati 70 posto sve prašine, koja lebdi u zraku i ulazi u čovječje tijelo. Liječnici dijele ljude u dvije skupine: u one koji imaju zdrav nos i one čiji nos ne vrijedi mnogo. Ljudi sa zdravim nosom ne mogu tako lako oboljeti na plućima, jer njihov nos zadrži i uništi bakterije već prije nego što uđu u pluća. Ne čeprkajte dakle po nosu, čuvajte ga pazite, jer je on čuvar vašeg zdravlja.

Naj . . .

Najviši most, koji se diže nalazi se u Sjevernoj Americi. Dugačak je 166 metara, a širok 8 metara. Može se dignuti do visine od 42 metra, da bi ispod njega mogli proći brodovi.

Najbrži ljudi na svijetu jesu: Nijemac Harbig, koji je pretrčao 800 metara za jednu minutu i 46 sekunda, zatim Talijan Lanzi, koji je tu udaljenost pretrčao za jednu minutu i 49 sekundi. U trku na dulje pruge najbrži su Švedanin Anderson i Švedanin Jonson, koji su pretrčali 1500 metara za 3 minute i 49 sekunda. Jednu englesku milju pretrčao je Englez Wooderson za 4 minute, a Belgijanac Nostert za 4 minute i 10 sekundi. U natjecanju na udaljenost od dvije milje pobjedu su odnijeli Finci Mäki i Tuominen, koji su 2 milje prevalili za 8 minuta i 53 sekunde.

Najviše može skočiti Amerikanac Steers i to 203 cm visoko. Za njim slijedi Japanac Tanaka 201 cm, pa Finac Niklen 200 cm i Amerikanac Watson 186 cm. U troskoku najdalje skoči Norvežanin Ström, koji je skočio u tri koraka 15 metara i 82 cm.

Čekići od papira. Od tvrdoga papira izrađuju se danas ne samo držala za razni alat, nego čak i čekići. Budući da su takvi čekići dosta elastični upotrebljavaju se za izravnavanje limenih ploča, blatobrana na automobilima i slično, i uopće tamo gdje bi obični željezni čekić mogao oštetiti predmet, jer je pretvrd.

Kako je pronađen sapun? Sapun je pronašla neka pralja iz talijanskog gradića Savona. Tu su ženu bili pozvali na jedan brod, da bi mornarima oprala rublje. Brod je bio natovaren uljem, pa je rublje mornara bilo sve zamašćeno uljem. Žena je rublje metnula u vodu u kojoj je bilo sode i ostavila ga da se malo namače. Kad je zatim počela prati opazila je da se je od ulja, vode i sode napravila neka smjesa, koja se je pjenila i veoma dobro prala rublje. To je bio sapun.

Tražio sam sebe. Glasoviti filmski glumac Lon Chaney, koji je umro prije par godina bio je prozvan »kralj maske«, jer se je znao tako maskirati i lice tako izobličiti, da ga nitko nije mogao prepoznati. Jednom pri-

likom, kad su u filmskom atelieru snimali jedan film, on je najedamput nekamo izginuo i nikako ga nijesu mogli naći. Svi drugi glumci i statisti počeli su ga tražiti na sve strane, ali uzalud. Najedamput je jedan od slugu, koji su ga tražili obrisao znoj sa čela i skinuo vlasulju. I gle: to je bio sam Lon Chaney, koji se je tako maskirao, da ga nitko nije mogao prepoznati.

Kako nas vide životinje? Dva liječnika, dugo su istraživala, kako izgleda životinjsko oko, pa su izradili povećala, koja su bila sasvim nalik na oči pojedinih domaćih životinja. Pokusima je dokazano, da konj vidi čovjeka dva i pol puta većeg nego što je u naravi. Ovca ga vidi za jednu trećinu manjega, a pas nas vidi osamnaest puta manje nego što jesmo.

Sunce se rasprsnulo. Na svu sreću nije to ovo naše sunce, što ga mi svaki dan gledamo, nego drugo jedno sunce u dalekom svemiru. Zvezdoznanci u Hamburgu i Sonnebergu promatraju već dulje vremena neke čudne pojave, koje se dešavaju na nebu u tzv. »kumovskoj slami« ili »mliječnom putu«. Tamo se ukazala velika vatra, koja se sve više povećavala, a odmah zatim počela nestajati. To je, kako kažu učenjaci, jedno daleko sunce, koje se je rasprsnulo i razletjelo u dalekom svemiru na tisuće komada. To se međutim nije dogodilo ni danas ni jučer nego prije nekoliko stotina godina, a kako je od nas beskonačno daleko, to je svijetlost s toga sunca trebala više stoljeća dok je prevalila taj golemi put do nas, da ga možemo vidjeti.

Sunce stoji i ne miče se, ali se zato zvijezde kreću oko njega. Naša zemlja putuje oko sunca po točno određenoj kružnici i dok ga obiđe treba 365 dana ili jednu godinu. Planet Mars, na kome kažu da također žive ljudi kao i na našoj zemlji, treba nešto dulje. On obiđe sunce za 687 dana. Jupiter treba na svom putu 11 godina i 10 mjeseci, a Saturn 29 godina i po.

Jeste li kada gledali nebo na zapadu, odmah iza zapada sunca? Vidjeli ste jednu zvijezdu, koja jače svijetli nego sve druge zvijezde, pa ste ju zato i prvu ugledali. To je zvijezda večernjica nazvana Venera. Ona putuje brže nego naša zemlja, jer prevali svoj put oko sunca za 225 dana.

Zašto se zemlja okreće oko svoje osi? Česki inženjer Dr. Križik izumio je stroj, pomoću kojega je dokazao, zašto se zemlja okreće oko svoje osi i to od zapada prema istoku. On kaže, da su sunčane zrake uzrokom što se zemlja okreće. Izradio je jedan mali globus na čijim su polovima dva magneti. Kroz globus prolazi željezna šipka kao osovina. U izvjesnoj udaljenosti postavljena je golema električna žarulja, koja predstavlja sunce. Globus, koji lebdi mirno i nepomično, stane se okretati čim se zapali žarulja. I okreće se baš kao i naša zemlja od zapada prema istoku. To znači, da se okreće zato, što na nj padaju tople i svijetle zrake. I kad bi sunce prestalo sijati, zemlja bi najedamput stala.

JURIĆEVA PORUKA

Majstor Luka je klesar. Nedavno je po poslu morao otići na groblje, da tamo popravi jednu mramornu ogradu. Na vratima svoje radionice ostavio je cedulju s riječima:

— Nalazim se na groblju.

Jurić prolazeći kraj kuće, nadopisao je ispod njegovih riječi:

— Počivaj u miru!

Možete si zamisliti kakovo je bilo iznenađenje majstora Luke, kad se je vratio.

* * *

JURIĆ JUNAK!

Okupiše se drugovi oko Jurića, a Juriću sav nos otečen i modar.

— Šta je za Boga, Juriću, što ti se dogodilo?

— Djeco — odgovori im Jurić — idem ja mirno putem, a na mene navali neki bezočni deran, a vjerujte mi ni za što.

— Da mu nisi štogod kazao? — upita ga Ivić.

— Bože moj, reko sam mu da je magarac, a on na mene šakom. Ali ja sam junak, pa sam mu se i junački opro...

— Kako? Čime? — zagrajaše sva djeca.

— Bogme nosom...

Djeca se razbježala kojekuda da ponesu vijest o junačkoj Jurićevoj obrani.

* * *

Jurić je rekao svojoj sestri da je bedasta. Sestra ga tužila majci. Majka se razljuti i reče Juriću:

»Odmah da si se ispričao sestri i reci joj da ti je žao!«

Jurić otrči k sestri pa joj reče: »Draga sestro, meni je jako žao, da si bedasta!«

■

Učitelj: Kaži mi, Juriću, što je zlo?

Jurić šuti.

Učitelj: No, pa kaži mi onda, što je dobro?

Jurić: Kiselo zelje s kobasicama!

* * *

ODGONETKE

iz br. 6

1. Pet kvadrata: 1. ljut—uši—tih. — 2. Nin—Ivo—nos. — 3. set—evo—top. — 4. ura—rum—amo — 5. mir — ili — Rim.

2. Dvije ispunjaljke: 1. Hrvatska — 2. August Šenoa.

Ispravno su odgonetali: Franjo Dobrodel, Visoko (Bosna) — Teodor Blažina, Kraljevica — Josip Baljak, Petrinja — Ante Levačić, Ist — Ivan Kresina, Dubrovnik — Slav. Ridan, Slav. Brod, Vinogorje — Duško Turina, Kraljevica — Vinko Sokolić, Novi Vinodol — Mira Bauernfreund, Pleternica — Aleksandar Jurjavčić, Krk — Angelina Štajdohar, Ivanić-grad — Jelka Ladavac, Slav. Brod — Marijan Kroupa, Ivanić-grad — Nikola Hero, Sušak — Edmund Klem, Osijek — Ivica Kauzlarić, Ivanić-grad, Nikola Kalšan.

ZAGONETNI ČESALJ

Veljko Segarić, Ist

	1	2	3	4	5	6	
I							II

1 Gora, planina — 2 Raka — 3 Rijeka u Hrvatskoj —
4 Izbacuje vulkan — 5 Grad u Dalmaciji — 6 Musli-
manski svećenik.

I - II Hrvatski književnik i pjesnik
(suradnik Malog Istranina)

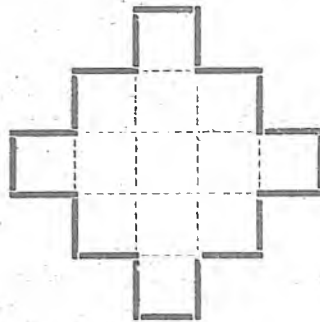
POSJETNICA

ANKA LJUBA

Ova djevojčica krije svoje prezime, ali zato si je na posjetnicu dala štampati dva imena. Pogodite, djeco, iz kojeg je mjesta ta hirovita djevojčica?

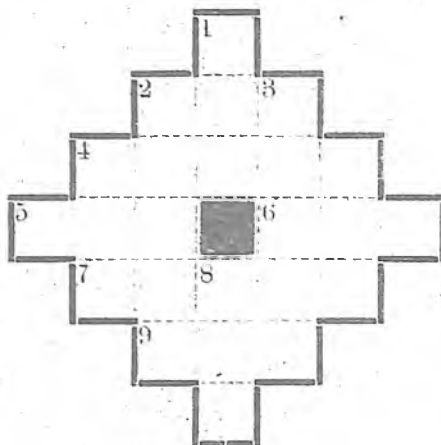
Zagonetka: U jednoj staji ugnijezdile se lastavice. Krave i lastavice imaju zajedno 20 glava i 68 nogu. Koliko ima u staji krava, a koliko lastavica?

DVIJE ISPUNJALJKE
Josip Bošnjak, Osijek III

- 1 samoglasnik
- 2 insekt
- 3 poluotok u Jadranskom moru
- 4 vrst papige
- 5 samoglasnik

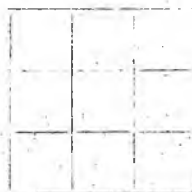
Okomito i vodoravno isto

- Vodoravno:**
- 2 kamen
 - 4 poljodjelac
 - 5 svatovi
 - 6 glavni grad Italije
 - 7 Njemačka pokrajina
 - 9 kratica za „Trgovački agrarni odjel“

- Okomito:**
- 1 borba
 - 2 mjera za zlato
 - 3 evanđelist
 - 4 zvijer
 - 8 ura

MAGIČNI KVADRAT
Josip Tomić, Petrinja

- 1 tišina
- 2 muško ime
- 3 skup pčela

»Mali Istranin« izlazi jedamput mjesečno. — Pretplata iznosi 12 dinara na godinu. — Pojedini broj stoji 1 dinar. — a inostranstvo dvostruko.

Uredništvo i uprava nalaze se u Krajiškoj ulici br. 12.

Vlasnik, izdavač i odgovorni urednik: Ernest Radetić, Zagreb, Krajiška ulica 12. — Tiskara C. Albrecht (P. Acinger), Zagreb, Radićeva ulica 26

Za tiskaru odgovara: Petar Acinger, Zagreb, Radićeva 26